

KRONOLOGIJA PARTIZANSKE SANITETE NA IDRIJSKEM

št.	datum, obdobje	dogodek, dogajanje	vir
1	1941 do začetka marca 1943	Začetek upora na Primorskem. Saniteta le v enotah. Oskrba ranjencev pri vaščanih ali v skrivališčih. Občasni obiski zdravnikov. Bolj varnost kot zdravljenje.	1 (3)
2	začetek marca 43	Ustanovljen sanitetni odsek pri primorski operativni coni, referent dr. Aleksander Gala - Peter. Odredba o zdravstveni službi v brigadah Simona Gregorčiča in Ivana Gradnika. Poleg tega predvideno več zdravstvenih postaj na skritih krajih.	1 (2)
3	do razpada Italije	Od Idrije do Kanina 10 zdravstvenih postaj ; 10-15 ranjencev, 2-3 osebje.	1 (2)
4	začetek marca 43 do novembra 43	Sanitetna postaja št.1 pod Visokim vrhom za Gladkimi skalami. Prvi ranjenci od napada na tabor na Brinovem griču 7.3.1943. Vodili Feliks Kosmač, Ludvik Gnezda, Viki Tratnik. Večkrat premikali, nikoli odkriti. Okoli 15.novembra se pridružili Centralni vojni bolnici pri Tratniku.	1 (5,6)
5	začetek marca 43 do septembra 43	Sanitetna postaja št.2 v Krnicah - Na Hribu. V zemljo skopan, zakamufliran bunker. Vodil Janez Magajne. Kasneje Okrevališče št.2. BP v Peklu in v Jagrščah. Napadeno 12.6., 11 žrtev v zadnji ofenzivi. (obeležja o tem srečujemo na tradicionalnem pohodu po poti prenosa ranjencev)	1 (7,8), 2(180-202)
6	začetek marca 43 do septembra 43	Sanitetna postaja št.3 v Čepovanskih Vršah. Kasneje Okrevališče št. 1 BP. Nikoli odkrito.	1 (9), 2(166-179)
7	12.septembra do srede novembra 43	Razpad Italije, boji na goriški fronti , Okrog 12.9. ustanovljena part.bolnica na Vogrskem. Umikanje Črniče, Vrtovin, Lokavec. Zaradi ofenzive 24.9. v gozd pod Golake, pridružila bolnica iz Skrilj. Čez dva dneva na vrh Golakov. Po nekaj dnevih na malo Goro in Zadlog nato v Belo in na Tršanovše. Sredi novembra k Tratniku.	1 (11,12), 2(20-35)
8	12.septembra do srede novembra 43	Boji Logaškega odreda pri Klavžarju . Umikanje ranjencev v Zadlog, Malo goro, Tršanovše (v hišah in v jami), k Tratniku	1 (13), 4
9	september 43	Ludvik Gnezda in Franc Rupnik naredita prvo skrito postojanko - brunarico pod Podobencem (Feldom). Za sprejem prvih ranjencev, kasneje začasne umike od Tratnika. Več hajk.	1 (13,14)
10	od 15.novembra 43 do januarja 44	Partizanska bolnišnica na domačiji pri Tratniku . Decembra 43 reorganizirana v Centralno vojno bolnico III. Operativne cone . Vodil Dr. Peter. Lažji ranjenci v Jagršče in na Vrše.	1 (14)
11	od 6.decembra 43 do konca decembra 43	Gradnja prvega objekta (barake iz brun) na mestu nekdanjega kopišča nad klavžami (tam Albert Jakopič Kajtimir s svojo enoto marca 43) Skupino 14 graditeljev vodil Jože Kenda. Ves čas tam, edina zveza kurir Žagar	1 (14-16)
12	30.decembra 43	Dr. Pavla Jerina Lah prevzame vodenje bolnišnice	
13	konec decembra (na silvestrovo) 43	Prenos ranjencev v novo bolnico (postojanko A) od Tratnika. Tam ostala javka. Prihod dr. Pavle Jerina, prevzela kirurško službo. V februarju postane upravnica. Konec tega meseca že pride pošta na naslov SBPB Pavla	1 (16,17,23)

14	januar, februar 44	dograjevanje postojanke A (na kopišču še druga baraka iz brun, nato večja baraka iz desk (vanjo v začetku februarja pripeljali 25 težkih ranjencev iz bojev pri Godoviču), bivaki "svinjaki", dezinfekcijska postaja, nova kuhinja, shramba, dva bunkerja, pralnica, lekarna, pokopališče.	1 (17-23)
15		Prva večja operacija 17.1., prvi smrti 27. in 24. 1.. 30.1. v postojanki 25 ranjencev in 25 osebja (z graditelji) in 15 na javki in ekonomatu	1 (17-23)
16	marec 44	Gradnja postojanke B - Očkove v Bedrovi grapi	1 (23-26)
17	april 44	prva hajka v bližini	1 (26-27)
18	1.maj - 6.junij	Gradnja nove Tinetove (ing.Tlne) postojanke za 100 ranjencev. Dobro izdelana, ne najbolj skrita.	1 (29)
19	začetek maja	Preselitev "javkarjev" od Kolenca in Omevnikarja v pristreške. Opustitev javke v Čekovniku.	1 (29)
20	13. junij + 1 teden	evakuacija zaradi vesti o nevarnosti	1 (30)
21	27. junij	Pobeg bolničarke Cilke (Rozalije Pavlin Kihler). Videna v Idriji pri Nemcih. Velika nevarnost izdaje.	1 (31)
22	28,29. junij	Evakuacija v pripravljene pristreške v Tisovcu, v Jagršče, Vrše in v bunkerje med Tinetovo in Očkovo postojanko.	1 (31,32), 2(246-258)
23	1. - 15. julij	nekaj dni iskanje nove lokacije (Golaki, Kozje stene, Tičnica, Tisovc, jame), nato gradnja postojanke pod Hudim poljem - za 45 ranjencev - v 10 dneh	1 (32,34), 2 (38)
24	15. julij	prvih 7 najtežjih ranjencev v novo postojanko, čez nekaj dni že 25 iz boja nad Oblakovim vrhom. Po ofenzivi in bojih na Lokvah je bilo že 80 ranjencev - prepolno.	1 (34)
25	avgust 44	Transport ranjencev na letališče in v Bari. Od 15.8., prej čakali ob cesti skoraj teden dni zaradi ofenzive	1 (35 - 37), (264-280)
26	3. september	prinesli 30 ranjencev iz borb za Črni vrh	1 (37)
27	sredi septembra	Pripravljena nova, 5. postojanka, Zadnja centrala . Vselitev 19.9.	1 (37)
28	oktober 44	Še nova baraka s 30 posteljami. Dobili elektriko. Ponovno oživili Očkovo - vodila Darinka Soban.	1 (41-45)
29	konec decembra 44	Nemci v neposredni bližini. Veliko snega.	1 (45,46)
30	januar, februar 45	Novi ranjenci. Težke razmere - pomanjkanje.	1 (46,47)
31	februar 45	Dogodek pri Tratniku. Trije iz osebja bolnice so prišli med Nemce, a so se srečno izmuznili.	1 (47,48)
32	druga polovica marca do 15. aprila 45	Zadnja ofenziva . Evakuacija v bunkerje in skrivališča (100 ranjencev na petih krajih). Nemci in četniki v neposredni bližini. Našli nikogar, razen dveh terencev v Mrzli Rupci in 11 v Jagrščah. Prazno A centralo našli in požgali.	1 (48-52), 2(300-311)
33	konec aprila, začetek maja 45	Osvoboditev Trsta in Gorice. Ranjence odpeljali v Gorico, nekaj v Idrijo. Osebe v Postojno	1(52-54), 2(316-328)

	Barake so takoj po koncu vojne razmontirali, material odnesli. Spomin se je ohranjal v zapisih, nekaj obeležjih, srečanjih, prireditvah. Deloma je še ostal, vendar je z odhajanjem akterjev vedno bolj zapostavljen. Fizični sledovi objektov in dostopov so v naravi izginjali. V zadnjih letih pa so po zaslugi manjše skupine domačih entuziastov na čelu z Jurijem Gantarjem in Edijem Brusom lokacije ponovno odkrite in deloma označene ter večina dostopov očiščenih. Naše odrasle generacije imajo še zadnja možnost, da prizadevanja te skupine uvidimo, jih podpremo in pomagamo, da ta obuditev in ohranitev spomina ostane še bolj popolna, predvsem pa trajna.	

LITERATURA IN VIRI:

Gala Dr.Aleksander - Peter, Jerina - Lah Dr.Pavla: SVPB Pavla , ČZP Soča, Nova Gorica 1967, 54 str.	1
Pavla Jerina Lah: Partizanska bolnišnica Pavla v Trnovskem gozdu , Društvo piscev zgodovine NOB Slovenije, Ljubljana 1994, 350 strani	2
Feliks Kosmač - Klemen: Spomini na delovanje sanitetne postaje št. 1 za Slovensko primorje , članek v Idrijskih razgledih, letnik XI, št. 3, Idrija 1966, 10 strani	3
Marko Mikuž: Partizanska bolnica v Zadlogu in v Mali gori , Idrijski razgledi, letnik LVIII, št. 1, Idrija 2013	4

STATISTIKA:

	Pavla	Franja
začetek gradnje	6. december 43	december 43
vselitev prvih ranjencev	01.01.1944	23.12.1943
število pacientov (številke se v različnih virih za malenkost razlikujejo)		
skupaj	1.685	840
povprečno	120 - 160	80 - 140
od tega:		
centrala	954	578
okrevališča	731	262